

polnem lahko preiščemo in proučimo. To telo je naša zemlja, na katerej mi prebivamo, na katerej živi na milijone živali in raste brez števila rastlin, a vendar se dosihdob še niste pobolje upoznali z njo. To, kar ste zamudili, treba da prihitite. Sè spoznavanjem zemlje se bodele učili tudi poznávati naravne prikazni, žive in nežive stvari na njej; upoznali se bodele z ónimi brezštevlnimi zvezdami, ki tako lepo mígljájo na modrem nebu, upoznali se bodele z mesecem, vérnim továrišem naše zemlje, sè solncem, ki je jedini izvor vsega življenja, a tudi z ónimi čudnimi zvezdami, ki imajo svetle repe, ter jim tudi zato repate zvezde pravimo. Te zvezde vidimo malokedaj, a še to samo takrat, kadar se našej zemlji nekoliko bolj približajo. Nauk, ki popisuje našo zemljo, imenuje se zemljepis, z grško besedo mu tudi pravimo geografija. Zemljepis nam kaže, v kakšnej razmeri stoji naša zemlja k solncu, mesecu in ostalim zvezdam. On nas uči, kakšno podobo ima naša zemlja, kolika je, da li stoji ali se suče in po katerih zakonih (postavah). Dalje nas zemljepis tudi uči, kako naša zemlja izgleda od znotraj, kako na površini, koliko je suhe zemlje, koliko vode, in koliko vzduha (zraka) jo obdaja. Zemljepis ali geografija nam kaže tudi óne čudne prikazni, ki je ima zemlja v sebi, in so nam znane pod imenom težkota, toplota, magnetizem in elektrika. Uči nas tudi v kakšnej razmeri ste suha zemlja in voda, kje in kaj vse raste na zemlji, kakšne rastline, kakšne živali so na njej — zakaj ravno te in ne druge. Zemljepis nam pripoveduje, da je zemlja človeku v prebivališče; kaže nam, kaj je užé vse človeška roka na njej naredila, razdelivši jo na države, pozidávši mesta in vasí. Tu so modri ljudje prekopali reke, ondu zopet zasuli jezera in bare (močvirja); tu so posekali in opustošili gozde, ondu je zopet zasadili in povzdignili, kakor se jim je najbolj pripravno zdelo v njihovo korist. Zemljepis nam tudi pripoveduje, kakšni ljudjé živé po raznih krajih naše zemlje, o čem se živé in kako živé. Glejte, otroci! vse to vas uči zemljepis ali geografija! Zares je lep ta nauk, koristen in zanimiv. Nij čuda tedaj, da je nauk v zemljipisji v novejšej dobi dospel na óno častno mesto, ki mu tudi pristuje med drugimi novošegnimi nauki. — Kakor nam užé imé kaže, glavna naloga zemljepisa je, da popisuje našo zemljo; a vendar je treba, da govori tudi o solnci in drugih zvezdah, s katerimi je zemlja po prirodnih zakonih v nekakej zvezi. Treba tudi, da govori o ljudstvih in družbah, rekši o národih in državah, kako so narodje zemljo med seboj razdelili in se izobrazili. Zatorej ločimo zemljepis ali geografijo navadno v zvezdoznanski, prirodoznanski in državoznanski zemljepis.

T.

Karavana.

Po puščavi se potuje vedno le v velikih karavanah, t. j. v družbah jašečih na velblodih ali na konjih; konje imajo posebno perzijske karavane. V dolgej vrsti korači jedna žival za drugo često po taktu piščali, a konji po cinkotu kraguljcev, ki jim je obešajo okoli vratú. Na hrbtih nesó razno blagó, plahte za šotore in potnike z orožjem. Vodja karavanin se imenuje karavanbaši; ta uredjuje ves zbor idoč mu na čelu in kaže pot in mesto, kder se imajo postaviti šotori, kar se navadno godí pri studencih. Tu se zakurijo ognji in Arabci posedejo okoli, da si skuhamo jedí iz datljjev in moke, pekóč iz nje

plôčice na razpaljenem pesku. Solnce zapada in brez mraka objame vso pu-
stinjo noč. V šotorih ležijo potujoči kupci, od zunaj pa ogoreli Arabci zaviti
v bele plašče; trudna glava jim počiva na sedlu mesto na mehkem vzglavju.
Nekateri so užé pozaspali, drugi si pripovedujejo dogodke, ki so je doživeli
blodéč križem svetá; toda spanju je odmerjeno le piélo časa, kratko, prekratko
je po tolicih težavah; in sredi nočne teme se vzbudi po šatorih življenje in
šum. Ob dveh érez polunoči daje karavanbaši navadno znamenje, da je treba
vstati in za trenotek potem naznanuje glasno razgetanje in cinkot konj in
krik velblodov, da je užé vse évrsto ter pripravljeno k odhodu. Grozni šum
se razlega po širnej puštinji, nad sto ljudskih in živalskih glasov kriči tu ob
jednem. Živali se napajajo, potem se jim pripenjajo sedla in naklada se jim
bremé. Ko je vse opravljeno, napoti se karavana hitro dalje. Ko pripljuje
solnce izza peščenega morja, tedaj se karavana ustavi za trenotek in jutranja
molitev vzkipi pótnikom iz src in okrepčani hité vedno dalje in dalje.

V.

Kako je češki kralj Jan padel v bitvi.

Kralj Jan Lucemburški, oče Karlov, slul je o svojem časi prvim junakom,
ne samo na Češkem, tem več malo ne po vsej Evropi. Bil je dika viteštva.
Vedno je potoval po Evropi, póvsodi so ga vabili k turnirjem, k dobrodruštvom
in na vojsko; njegova slava je rasla od dne do dne. Domóv na Češko se je
vračal le tedaj, kadar se je imel boj vneti ali kadar so mu novci pohajali.
Čim več neprijateljé je imel, tem bolj se je zdelo, da mu raste pogum.
„V imenu božjem!“ — dejal je večkrat — „čim več sovažnikov, tem večji plen.
Prisežem, da tega, kdor se drzne me prvi napasti, tako potolčém, da nikomur
ne pride več na misli kaj tacega.“ V štiri in štiridesetem letu svoje starosti
je oslepel, a vendar je še vedno hodil po Evropi bojevat se, vojna je postala
njegovim jedinim življem. Ko so mu sina Karola izvolili za bodočega nem-
škega cesarja, šel je ž njim na Francosko tedanjemu kralju pomagat proti
Angličanom, katerim je načeloval v boji jednako korenjaški vitez Edvard s
priimkom „črni princ.“ Poknila je bitva pri Kresí in Francozje so bili po-
raženi. Ko so užé utekali, opominjali so Čehi svojega slepega kralja, naj si
varuje življenja. „Tega Bog ne daj,“ zavrne je junaški, „da bi češki kralj
iz bitve utekal! Vedite, da denes bodisi zmagam, bodisi slavne smrti umrjem.
Peljite me tjà, kjer divjá najkrútejší boj!“ Češki vitezi privezavši kraljevega konja
k svojim konjem, odvedejo ga v sredo krvavega boja in tu je vsled mnogih ran
usmrten padel slepi junak in ž njim mnogo čeških vitezov. Kraljeviča Karla
so proti njegovej volji odvedli ranjenega z bojišča.

V.

Biserni trak.

Plemeníta gospa se je peljala sè svojima hčerkama k svatovščini v
knježev grad, ki je stal sredi velikega gozda. Vse tri so bile krasno oblečene
in z zlatom in biseri okinčane.

A pri vhodu v gozd pride kočija preblizo nekega grma. Trnjeva veja
se zaplete mladej gospodičini v lasé ter jej pretrga biserni trak, da se biseri
daleč okoli raztresejo.